

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1916 kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om ändring i gällande villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen.

(2:a avd.)

Uti en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 183, har herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta den ändring i allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelse, att egnahemslån ej må utgå, där det beräknade värdet överstiger: för obebyggd jordbrukslägenhet 10,000 kronor, för bebyggd jordbrukslägenhet 9,000 kronor och för bostadslägenhet 5,000 kronor.

Till stöd härför hava motionärerna anfört följande:

»Då vid 1904 års riksdag frågan om ordnande av statens egnahemslånerörelse först förelåg i form av en kungl. proposition, föreslogs däri beträffande maximigränsen för värdet av jordbrukslägenhet, att detta skulle sättas till 6,000 kronor, och föredragande departementschefen framhöll i sitt yttrande till stadsrådsprotokollet, att statens egnahemslånerörelse icke borde vara inskränkt till att främja bildandet av endast sådana mindre lägenheter, vilkas ägare för sin utkomst vore beroende av arbetsförtjänst utom hemmet, utan att rörelsen borde ha till uppgift att även skapa sådana lägenheter, å vilka ägaren kunde bliva fullt besutten. Riksdagen beslöt emellertid för sin del att sänka det föreslagna maximivärdet till 5,000 kronor. För bostadslägenhet fastställdes ett maximivärde av 3,000 kronor.

På grund av väckta motioner beslöt dock sedermera 1906 års riksdag att höja nämnda maximivärde för jordbrukslägenhet till 6,000 kronor och för bostadslägenhet till 4,000 kronor, och 1910 års riksdag höjde ånyo även denna gång i anledning av väckta motioner förstnämnda värde, nu till 7,000 kronor.

Vid 1912 års riksdag bestämdes med anledning av kungl. proposition i ämnet, att värdemaximum för obebyggd jordbrukslägenhet skulle fast.

ställas till 8,000 kronor, för bebyggd jordbrukslägenhet till 7,000 kronor samt för bostadslägenhet till 4,000 kronor. Egnahemslån skall, då det är fråga om jordbrukslägenhet, utgå med minst hälften och högst $\frac{5}{6}$ av det med ledning av uppgjort köpeavtal, värderingsinstrument, brandförsäkringshandlingar, kostnadsförslag och andra tillgängliga handlingar av låneförmedlaren godkända värdet å jorden jämte därå befintliga eller för uppförande avsedda byggnader samt, då fråga är om bostadslägenhet, med minst hälften och högst $\frac{3}{4}$ av samma värde.

Ovannämnda bestämmelser äro ännu gällande och återfinnas i kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående förändrade allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen jämte ändring genom kungl. kungörelsen den 10 juni 1912.

Den grunduppfattning rörande egnahemslånerörelsens uppgifter, som departementschefen gjorde gällande vid angivandet av den ovan omnämnda kungl. propositionen till 1904 års riksdag, nämligen att egnahemslånerörelsen jämväl skall söka skapa en besutten småbrukarestam, som ej för sitt uppehälle är hänvisad till lönearbete hos andra, synes oss till sin innebörd vara obestridligt riktig. Man torde nämligen som regel kunna antaga, att egnahemsinnehavarnas intresse för att väl odla och sköta sin jord skall bli större, om de åt densamma få ägna hela sin arbetskraft och uteslutande därifrån hämta sin näring. På så sätt befordras också ett viktigt statsintresse, nämligen att skapa en så stor skara som möjligt av fria och självständiga jordbrukare, vilka alltid ansetts vara ett sunt och kraftigt samhällslivs största styrka.

För att detta ändamål skall vinnas, får emellertid maximigränsen för värdet av de egna hemmen ej sättas för lågt. Det vill också synas, som om den gräns, som år 1912 fastställdes, redan då var den lägsta möjliga. Sedan dess ha dock som bekant för varje år jordprisen stegrats, vilket icke minst gäller den jord, som är lämplig för småbruk. Samtidigt ha också byggnadskostnaderna och kreatursprisen högst väsentligt gått i höjden. Det torde kunna sägas, att ett småbruk svårigen kan nöjaktigt bebyggas med boningshus och för en intensiv drift nödiga uthus för mindre än omkring 6,000 kronor. Med nu gällande värdegräns återstår sålunda endast 2,000 kronor för inköp av jord och inventarier. Det är emellertid uppenbart, att i det närmaste samma åbyggnader kunna vara tillräckliga för större jordareal än den, som för nämnda belopp kan erhållas. Genom att bliva satt i tillfälle att inköpa tillräckligt mycket jord blir sålunda småbrukaren försatt i en avsevärt gynnsammare ställning med hänsyn till

möjligheterna för honom att erhålla skälig avkastning av sitt jordbruk, än om han på grund av en för låg maximigräns nödgas inköpa mindre jordareal.

För att betrygga egnahemslånerörelsens framtid och på bästa möjliga sätt åstadkomma, att densamma blir till avsedd nytta såväl för egnahemsinnehavarna själva som för landet, är det därför enligt vår mening nödvändigt, att maximivärdet höjes så, att småbruken kunna bli av den storlek, att de giva sina innehavare full sysselsättning med gårdens skötsel och garantera en visserligen knapp men dock tillräcklig utkomst på den egna torvan. Företages icke en sådan förhöjning, är det säkerligen fara för att det framtingas ett antal i förhållande till jordarealen överbebyggda egnahemslägenheter, vilka icke kunna lämna en avkastning, som gör småbruket ekonomiskt lönande.

Det synes mig därför vara nödvändigt att höja maximivärdet för jordbrukslägenheter med åtminstone 2,000 kronor, och i samband därmed torde på grund av stegrade byggnadskostnader jämväl värdet för bostadslägenheter böra höjas med 1,000 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa — — —

Enligt de år 1904 fastställda grunderna för egnahemslånerörelsen gällde, att för erhållande av egnahemslån för jordbrukslägenhet lägenhetens värde ej finge överstiga 5,000 kronor. För bostadslägenhet var motsvarande värde bestämt till 3,000 kronor.

Utskottet.

På sätt i motionen erinras hava sedermera de för egnahemslåns beviljande fastställda maximivärdena tid efter annan höjts; så att de samma enligt 1912 års, numera gällande bestämmelser utgöra 8,000 kronor för obebyggd och 7,000 kronor för bebyggd jordbrukslägenhet samt 4,000 kronor för bostadslägenhet.

Motionen går ut därpå, att berörda värden skola ytterligare höjas, förslagsvis för jordbrukslägenhet, obebyggd och bebyggd, till 10,000 kronor respektive 9,000 kronor och för bostadslägenhet till 5,000 kronor. Såsom skäl för denna förhöjning anföra motionärerna bland annat, att hänsyn måste tagas till de speciellt under de senare åren stegrade jordbyggnads- och kreaturspriser, vilka nödvändiggöra en dylik höjning, särskilt därest egnahemslånerörelsen skall kunna fylla det därmed afsedda beaktansvärda ändamålet att skapa självständiga småbruk.

Utskottet, som jämväl är av den uppfattningen, att bildandet av lägenheter med full besuttenhet i möjligaste mån bör genom egnahemslånerörelsen

främjas, anser de av motionärerna åberopade omständigheterna vara ägnade att påkalla en förhöjning av omförmälda maximivärden. Emellertid må erinras därom, att särskilt tillkallade sakkunniga inom jordbruksdepartementet varit sysselsatta med en utredning rörande ändrade bestämmelser för egnahemslånerörelsen, ävensom att de sakkunniga den 14 oktober 1914 avgivit betänkande i ämnet. Vid sådant förhållande kan det näppeligen anses välbetänkt, att riksdagen för sin del beslutar någon ändring i den av motionärerna föreslagna riktningen, utan torde förevarande spörsmål böra lösas i samband med frågan om revision av bestämmelserna angående egnahemslånerörelsen i dess helhet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t vid prövning av frågan om ändrade bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen ville taga under överbägande, huruvida och i vad mån de för egnahemslån fastställda maximivärden för lägenheter må höjas utöver nu gällande 8,000 kronor för obebyggd jordbrukslägenhet, 7,000 kronor för bebyggd sådan och 4,000 kronor för bostadslägenhet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill en dylik utredning må kunna föranleda.

Stockholm den 3 april 1916.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Reservationer

av herrar *Lindblad* och *Ingeström* mot vissa delar av utskottets motivering, samt

av herr *Linders*.

Närvarande: Herr greve Hamilton, Ericsson, Fahlén, Holmquist, Lindblad, greve Wachtmeister, Linders, Åkerlund, Nilsson i Tånga, Öberg, Nilsson i Linnås, Ingeström, Jonsson, friherre Hermelin, Norin och Molin.